

GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ CẠI NGHIỆN MA TÚY

LÊ VĂN GÁM*

Vấn đề ma túy và tệ nạn ma túy luôn là mối nguy hiểm lớn đối với xã hội và là một trong những hiểm họa của nhân loại. Bên cạnh việc tàn phá sức khỏe, suy thoái nòi giống, băng hoại nhân cách con người, phá hoại hạnh phúc gia đình, tệ nạn ma túy còn đe dọa nghiêm trọng đến an toàn, trật tự xã hội, an ninh quốc gia. Bài viết phân tích làm rõ vai trò của cai nghiện ma túy, đề xuất giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy ở Việt Nam hiện nay.

Từ khóa: Quản lý nhà nước; cai nghiện ma túy; giải pháp; hiệu quả; tệ nạn ma túy.

Drug evils have always been a great danger not only to a single society, but also to the humankind. In addition to destroying health, degrading the race, demolishing human personality, and destroying family happiness, drug evils also seriously threaten the safety, the social order, and the national security. The article analyzes and clarifies the role of drug detoxification, then proposes some solutions to improve the effectiveness of state management of drug detoxification in Vietnam today.

Keywords: State management; drug addiction treatment; solutions; effectiveness; drug evils.

NGÀY NHẬN: 28/11/2023

NGÀY PHẢN BIỆN, ĐÁNH GIÁ: 05/01/2024

NGÀY DUYỆT: 16/02/2024

DOI: <https://doi.org/10.59394/qlnn.337.2024.772>

1. Vai trò của cai nghiện ma túy

Cai nghiện ma túy là quá trình sử dụng các biện pháp tổng hợp gồm các tác động về y học, pháp luật, giáo dục, đạo đức... nhằm điều trị, giúp người nghiện ma túy cắt cơn các hội chứng nghiện, phục hồi sức khỏe và tái hòa nhập cộng đồng (người hồi gia) - là người nghiện ma túy qua quá trình cai nghiện (cắt cơn, phục hồi sức khỏe, tâm sinh lý, lối sống, dạy nghề và tạo việc làm, giám sát tư vấn, quản lý tại cộng đồng) trong một thời gian dài cai nghiện thành công và hòa nhập cộng đồng nhưng cũng không tránh nguy cơ tái nghiện ma túy¹. Cai nghiện ma

túy có vai trò quan trọng trong việc giảm thiểu các tác hại mà ma túy gây ra đối với bản thân người nghiện; an ninh trật tự, an toàn xã hội; kinh tế đất nước. Vai trò này được thể hiện trên các bình diện sau:

Thứ nhất, đối với bản thân người nghiện ma túy.

Cai nghiện ma túy có mục đích ban đầu là chữa bệnh cho người nghiện, bởi vì người nghiện ma túy được xem như là một loại bệnh (theo cách tiếp cận của y học) nhằm giúp đối tượng nghiện ma túy được tiếp cận

* ThS, Trường Đại học Thủ Dầu Một

và điều trị thường xuyên với các phác đồ điều trị bệnh nhiễm trùng cơ hội, truyền nhiễm,... mà bình thường họ không có điều kiện, ý chí, sự quyết tâm để tự bản thân thực hiện cai nghiện tại gia đình và cộng đồng. Đồng thời, người nghiện ma túy có điều kiện, cơ hội được chăm sóc, điều trị các bệnh lý khác như HIV, lao phổi,... và được tham gia các hoạt động lao động, học văn hóa, học nghề, phục hồi hành vi nhân cách, tạo điều kiện thuận lợi cho người nghiện ma túy tái hòa nhập cộng đồng, tránh nguy cơ tái nghiện.

Ngoài ra, sự mặc cảm của người bệnh, sự kỳ thị của xã hội vẫn còn tồn tại khiến người bệnh không tự tin khi đến cơ sở điều trị; nhiều người tái nghiện, tiếp tục sử dụng ma túy, nguyên nhân do bạn bè rủ rê, lôi kéo, sự xa lánh của xã hội, sự thiếu quan tâm của người thân, tuyệt vọng do nhiễm HIV/AIDS, cảm thấy thất bại trong cuộc sống,... đã dẫn đến tái nghiện, quay trở lại con đường cũ.

Thứ hai, đối với an ninh trật tự và an toàn xã hội.

Nghiện ma túy là một tệ nạn xã hội, đã và đang gây nên hậu quả nghiêm trọng đến trật tự, an toàn xã hội và an ninh quốc gia. Tệ nghiện ma túy liên quan chặt chẽ với tệ nạn xã hội khác, như: mại dâm, buôn bán ma túy. Do đó, việc áp dụng biện pháp cai nghiện ma túy có một vai trò hết sức quan trọng, góp phần tích cực trong công tác phòng, chống ma túy nói chung và công tác cai nghiện ma túy nói riêng. Phòng ngừa, ngăn chặn sự gia tăng của tệ nạn ma túy, kiểm soát ma túy nhằm góp phần hạn chế sự gia tăng người nghiện mới; ngăn chặn nguy cơ vi phạm pháp luật của người nghiện ma túy; qua đó góp phần duy trì trật tự, ổn định tình hình an ninh và an toàn xã hội; giữ vững trật tự, kỷ cương xã hội.

Thứ ba, đối với kinh tế gia đình và đất nước.

Những năm qua, số lượng người nghiện ma túy gia tăng và diễn biến phức tạp, khó lường. Người nghiện ma túy đã làm tổn thất

một nguồn nhân lực lớn cho sự phát triển kinh tế - xã hội, vì đại đa số người nghiện đều còn trẻ và trong độ tuổi lao động. Chính vì vậy, thiệt hại về kinh tế do nghiện ma túy gây ra cho gia đình, xã hội và đất nước là rất lớn. Với những thiệt hại trực tiếp về kinh tế mà ma túy gây ra và gia đình, xã hội phải gánh chịu, như: thiệt hại kinh tế do sản phẩm thu nhập mất đi vì người lao động (nghiện) hay bị ốm đau, chết sớm, năng suất lao động giảm. Do đó, đối với việc cai nghiện ma túy cần những giải pháp trực tiếp, mạnh mẽ để chấm dứt việc sử dụng ma túy, cai nghiện thành công và tái hòa nhập cộng đồng, bảo đảm trật tự an toàn xã hội, xây dựng cộng đồng dân cư đời sống văn minh, lành mạnh.

2. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước về cai nghiện ma túy

Một là, tiếp tục hoàn thiện thể chế, chính sách và pháp luật về cai nghiện ma túy.

Hệ thống văn bản quy phạm pháp luật và văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh nội dung của quản lý nhà nước (QLNN) về phòng, chống ma túy nói chung và QLNN về cai nghiện ma túy nói riêng cần được đổi mới, bổ sung cho phù hợp yêu cầu của hoạt động quản lý và tình hình thực tế, nhằm giải quyết mối quan hệ chồng chéo, mâu thuẫn giữa quy định của *Luật Phòng, chống ma túy* năm 2021 với quy định của các văn bản pháp luật có liên quan trong quá trình tổ chức thực thi chính sách pháp luật về cai nghiện ma túy. Huy động nguồn kinh phí và nguồn nhân lực, thực hiện tốt công tác xã hội hóa để huy động sự đóng góp từ cộng đồng, Nhân dân cho công tác phòng, chống tệ nạn ma túy, cai nghiện ma túy đạt kết quả cao, nhằm giảm tỷ lệ đối tượng nghiện ma túy. Tiếp tục hoàn thiện, sửa đổi, bổ sung *Luật Phòng, chống ma túy* năm 2021 đáp ứng với yêu cầu của tình hình mới, bảo đảm các tiêu chí hoàn thiện hệ thống pháp luật trong bối cảnh nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa (XHCN), xây dựng Nhà nước

pháp quyền XHCN của Nhân dân, do Nhân dân và vì Nhân dân. Đồng thời, giữa các văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh về công tác phòng, chống ma túy cần có sự tương thích, thống nhất, không chồng chéo, tránh sự mâu thuẫn không đáng có, theo đó cần bổ sung quy định để bãi bỏ hình thức quản lý sau cai nghiện được quy định tại *Luật Phòng, chống ma túy* năm 2021 để thống nhất với quy định của *Luật Xử lý vi phạm hành chính* năm 2020, hạn chế tình trạng học viên cai nghiện “phá trại”, “trốn trại” tại một số địa phương trong thời gian vừa qua.

Hai là, đổi mới công tác lãnh đạo, chỉ đạo, tổ chức thực hiện, chế độ thông tin và báo cáo việc cai nghiện ma túy.

Phối hợp chặt chẽ, đồng bộ giữa các cấp, các ngành, đoàn thể, chính quyền địa phương các cấp trong quản lý, điều hành việc chỉ đạo, hướng dẫn để nâng cao hiệu lực, hiệu quả việc tổ chức triển khai thực hiện chính sách, pháp luật về công tác phòng, chống ma túy và cai nghiện ma túy. Xây dựng đề án đổi mới tổ chức bộ máy, nâng cao năng lực, chuẩn hóa đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức để thực hiện tốt nhiệm vụ chính trị được giao nhằm phát triển nguồn nhân lực quản lý điều hành và tổ chức thực thi công tác phòng, chống ma túy. Thực hiện tốt công tác cử cán bộ tham gia các lớp đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ do trung ương và các địa phương tổ chức. Tập huấn nghiệp vụ cho cán bộ làm công tác phòng, chống ma túy tại các huyện, thị xã, thành phố, nhất là cán bộ xã, phường, thị trấn. Phối hợp giữa các ban ngành, đoàn thể cấp tỉnh, các huyện, thành phố và các cơ sở sản xuất - kinh doanh, các tổ chức xã hội trong thực hiện nhiệm vụ về phòng, chống ma túy.

Đồng thời, tăng cường công tác bảo vệ nội bộ và thực hành tiết kiệm chống lãng phí, tham nhũng, xây dựng ngành Lao động, Thương binh và Xã hội ổn định, vững mạnh,

trong sạch; tổ chức các hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục, thể thao, chữa bệnh và an ninh trật tự cho đối tượng tại trung tâm cai nghiện. Tiếp tục nâng cao nhận thức, thay đổi thái độ hành vi về công tác phòng, chống ma túy từ các cấp ủy, chính quyền các cấp trên địa bàn tỉnh, thành phố, các hộ gia đình, các doanh nghiệp, người lao động, trong đó cần chú trọng các đối tượng là người nhập cư không có việc làm ổn định, công nhân trong các khu công nghiệp.

Ba là, tăng cường công tác thanh tra, kiểm tra, giám sát, xử lý vi phạm trong lĩnh vực cai nghiện ma túy.

Thường xuyên khảo sát, đánh giá thực trạng tình hình tệ nạn ma túy; kiểm tra, ngăn chặn và xử lý kịp thời những dấu hiệu hoạt động mại dâm, không để lan rộng; tổ chức kiểm tra, đôn đốc, nhắc nhở quá trình thực hiện, kịp thời tháo gỡ những khó khăn, vướng mắc phát sinh. Phối hợp đội kiểm tra liên ngành tiến hành kiểm tra các cơ sở kinh doanh dịch vụ văn hóa, dịch vụ ăn uống và cơ sở kinh doanh có điều kiện, nhằm phát hiện cơ sở vi phạm, xử lý các hành vi vi phạm, chấn chỉnh thực hiện theo đúng quy định của pháp luật. Đồng thời, tăng cường công tác QLNN về quản lý địa bàn, tích cực kiểm tra xử lý vi phạm hành chính, truy quét các ổ nhóm ma túy, mại dâm; thẩm định, phúc tra xã, phường, thị trấn không có tệ nạn ma túy.

Tăng cường kiểm tra, giám sát, thanh tra trong QLNN và xử lý nghiêm túc các hành vi vi phạm pháp luật trong việc thực hiện biện pháp đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc. Trong trường hợp có sai sót xảy ra, phải kịp thời báo cho các bên liên quan để nhanh chóng tháo gỡ. Cần có các cuộc họp thường niên để báo cáo, đánh giá chung về tình hình thực hiện, áp dụng pháp luật về phòng, chống ma túy, tổ chức rút kinh nghiệm và những biện pháp, giải pháp trong thời gian sắp tới.

Công tác thanh tra, kiểm tra, xử lý vi phạm pháp luật về phòng, chống ma túy cần phải được chú trọng, thực hiện theo đúng quy định của pháp luật về phòng, chống ma túy, nhằm kịp thời tham mưu giải quyết đúng pháp luật, rà soát và dữ liệu thống kê, số liệu phục vụ cho quá trình ra quyết định QLNN về cai nghiện ma túy một cách có hiệu quả.

Bốn là, hướng dẫn nghiệp vụ, tuyên truyền, phổ biến kiến thức, pháp luật về cai nghiện ma túy.

Chú trọng công tác đào tạo, bồi dưỡng, hướng dẫn nghiệp vụ chuyên môn liên quan đến công tác cai nghiện ma túy cho đội ngũ cán bộ, công chức. Tuyên truyền, phổ biến kiến thức, pháp luật về cai nghiện ma túy nhằm nâng cao nhận thức, ý thức pháp luật cho người dân. Tiếp tục đẩy mạnh các hoạt động tuyên truyền bằng nhiều hình thức về phòng chống ma túy, mại dâm, phòng, chống HIV-AIDS. Tăng cường công tác tuyên truyền nâng cao nhận thức về tác hại của ma túy trong quần chúng nhân dân, nhất là tập trung vào nhóm thanh thiếu niên, học sinh và công nhân. Mặt trận Tổ quốc Việt Nam và các đoàn thể chính trị - xã hội các cấp xây dựng chương trình hành động, tổ chức phát động phong trào “Toàn dân tham gia phòng, chống ma túy” gắn với cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh”, phong trào “Toàn dân tham gia bảo vệ an ninh Tổ quốc” và các phong trào thi đua khác để xây dựng xã, phường, thị trấn không có ma túy.

Công tác tuyên truyền giáo dục, phổ biến chính sách, pháp luật về phòng, chống ma túy, được sự quan tâm của các cấp ủy, chính quyền địa phương được triển khai rộng rãi trên các lĩnh vực đời sống xã hội, đặc biệt chú trọng đến các địa bàn phức tạp về tệ nạn ma túy để có biện pháp, nội dung tuyên truyền phù hợp cho đối tượng; tạo sự chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức của cán bộ, công chức, viên chức, người lao động và các tầng

lớp nhân dân tham gia công tác phòng, chống tệ nạn xã hội.

Bằng các khẩu hiệu tuyên truyền, hưởng ứng thường xuyên, cũng như ngày toàn dân phòng, chống ma túy 26/6: “Hãy nói không với ma túy”; “Vì một xã hội tốt đẹp hãy cùng nhau ngăn chặn ma túy”; “Phòng, chống tệ nạn ma túy là trách nhiệm của mỗi người, mỗi gia đình và toàn xã hội”; “Ma túy là nguyên nhân dẫn tới HIV/AIDS”; “Vì sức khỏe của bạn, hạnh phúc gia đình bạn, hãy tránh xa ma túy”; “Hãy tránh xa ma túy, không được dùng thử dù chỉ một lần” có ý nghĩa thiết thực, làm cho cộng đồng thấy được tác hại của ma túy và chung tay phòng, chống ma túy. Đặc biệt, cần tăng cường công tác tuyên truyền và giáo dục, phổ biến pháp luật, chính sách của Nhà nước trong công tác phòng, chống ma túy, tác hại của ma túy đối với đời sống xã hội, nêu gương người tốt, việc tốt, mô hình tốt, những địa phương có cách làm sáng tạo, hiệu quả nhằm góp phần thay đổi nhận thức của nhân dân về tệ nạn ma túy.

Tuyên truyền theo Nghị định số 167/2013/NĐ-CP ngày 12/11/2013 của Chính phủ trong lĩnh vực phòng, chống tệ nạn xã hội. Đặc biệt, cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật tập trung vào các khu nhà trọ, công nhân, học sinh, sinh viên; tổ chức lễ mít tinh nhân tháng hành động phòng, chống ma túy 26/6 và vận động toàn dân tham gia phòng, chống ma túy. Phối hợp với các ngành, các cấp, Mặt trận Tổ quốc, các đoàn thể, tổ chức xã hội, cơ quan báo, đài từ tỉnh đến huyện, thị xã, thành phố và xã, phường, thị trấn tổ chức nhiều hoạt động tuyên truyền giáo dục về công tác giữ gìn trật tự xã hội nói chung và phòng, chống tệ nạn ma túy nói riêng.

Thường xuyên tổ chức các buổi tọa đàm, nói chuyện chuyên đề về phòng, chống ma túy, bằng nhiều hình thức, nội dung đa dạng hoá cách tuyên truyền ở những nơi đông dân cư, những địa bàn trọng điểm có số người nghiện cao. Đặc biệt, chú ý thu hút thành

viên là những đối tượng đã cai nghiện thành công; đưa các hình thức tuyên truyền đặc lực trong phòng, chống ma túy, tổ chức các cuộc thi vẽ, sáng tác thơ, văn... xoay quanh chủ đề ma túy, thông qua các phương tiện truyền thông như báo, đài (nghe và đọc phải có trọng tâm, chủ điểm), nên gắn văn nghệ, kịch, sân khấu hóa mang chủ đề phòng, chống tệ nạn xã hội đặc biệt là tệ nạn ma túy; tổ chức thường xuyên liên tục các buổi ra quân tuyên truyền ở nhiều địa điểm, đặc biệt là những địa bàn trọng điểm. Phối hợp Chi cục phòng, chống tệ nạn xã hội tỉnh, huyện đoàn, Ủy ban nhân dân cấp xã và các trường trung học cơ sở, trung học phổ thông tổ chức tuyên truyền cho các em học sinh và công nhân về phòng, chống tệ nạn ma túy, mại dâm; cách nhận biết một số chất ma túy, tác hại của ma túy.

Các tổ chức tự quản được thành lập và duy trì hoạt động phục vụ cho công tác phòng, chống và kiểm soát ma túy, như: câu lạc bộ phòng, chống tội phạm ở cấp xã; câu lạc bộ “Vì bạn bè quanh ta”, “Thắp sáng niềm tin”,... của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh; một số tổ chức tự nguyện của Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam, như: mô hình “Gia đình hạnh phúc”, mô hình “Phòng, chống ma túy, mại dâm, phòng chống bạo lực gia đình, tệ nạn xã hội”,... giúp đỡ các gia đình có người nghiện ma túy để họ được cai nghiện và sớm hòa nhập cộng đồng.

Năm là, tăng cường công tác tuyên truyền, giáo dục và truyền thông về Luật Phòng, chống ma túy.

Vận động người nghiện ma túy cai nghiện và hỗ trợ sau cai hòa nhập cộng đồng; phối hợp với cơ quan chức năng khảo sát, lập hồ sơ về tệ nạn ma túy và vấn đề cai nghiện ma túy để tiếp cận, hỗ trợ khó khăn, đào tạo nghề, giải quyết việc làm, ổn định cuộc sống, hòa nhập cộng đồng cho các đối tượng này. Qua phong trào “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa” ở cơ sở, lồng ghép vào các nội dung, tiêu chuẩn xây dựng

xã, thị trấn lành mạnh không có tệ nạn ma túy, mại dâm; xây dựng gia đình văn hóa, ấp, khu phố văn hóa, xã, thị trấn văn minh đô thị, xã đạt chuẩn nông thôn mới tạo sự đồng thuận của mọi tầng lớp nhân dân tích cực tham gia hưởng ứng các chủ trương, chính sách, pháp luật của Nhà nước và của chính quyền địa phương, góp phần hạn chế, kéo giảm và tiến tới xóa bỏ tệ nạn ma túy ra khỏi đời sống xã hội.

Với các hình thức truyền thông phong phú, đa dạng để đưa các thông tin thiết thực, cần thiết về phòng, chống tệ nạn ma túy cho mọi tầng lớp nhân dân, người lao động trong doanh nghiệp, nơi lưu trú của công nhân, nơi cư trú của từng hộ gia đình góp phần phòng ngừa, phát hiện, kiểm soát, kéo giảm tệ nạn ma túy dưới mọi hình thức; phát huy truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc, nhân phẩm con người, hạnh phúc gia đình, giữ gìn trật tự, an toàn xã hội, bảo vệ sức khỏe của Nhân dân, thu hút sự tham gia của cả cộng đồng trong công tác phòng, chống ma túy□

Chú thích:

1. Lê Văn Gấm. *Quản lý nhà nước về phòng, chống ma túy - từ thực tiễn tỉnh Bình Dương*. H. NXB Khoa học xã hội, 2021, tr. 28.

Tài liệu tham khảo:

1. Phan Thị Mỹ Hạnh. *Những vấn đề về công tác phòng, chống ma túy ở Việt Nam: Lý luận và thực tiễn (sách chuyên khảo)*. H. NXB Công an nhân dân, 2019.

2. Học viện Phụ nữ Việt Nam - Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam. *Công tác xã hội với người nghiện ma túy (giáo trình dành cho hệ đại học)*. H. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2021.

3. *Luật Phòng, chống ma túy năm 2021*.

4. Nguyễn Duy Phương. *Thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả quản lý nhà nước đối với việc cai nghiện ma túy tại cộng đồng*. Tạp chí Lý luận và thực tiễn, số 1/2017.

5. Phạm Hồng Thái. *Giáo trình Lý luận quản lý nhà nước*. H. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội, 2021.